

Identifying the Dimensions of Entrepreneurial Competencies of Vocational Schools

Masoud Faghihi*
Mohammadnoor Rahmani**
Nadergholi Ghourchian***
Kolsum Nami****

Introduction

Rapid growth and ever-changing societies, has made the necessity of training skilled, specialized and entrepreneurial human resources inevitable. In the education system, vocational schools have an important role in training skilled manpower for jobs required by society and the labor market. The main purpose of this research was to identify the dimensions of entrepreneurial competencies of vocational schools in Hormozgan province.

Method

This research is applied in terms of purpose and was conducted base on framework of qualitative approach. To this purpose, 11 academic experts and knowledgeable people were selected with a purposeful sampling strategy based on data saturation and interviewed in a semi-structured way. To analyze the stements of the interview sessions, three-step coding was used. To ensure the validity of the research used of triangulation of the data sources and reviewed by members (interviewees) methods. Also, to calculate reliability were used of the retest and the agreement between the two coder methods. After implementing the content of the interviews and their preliminary analysis, Codes or basic concepts were identified and In order to

---

* Ph.D. Student, Department of Educational Management, Bandar Abbas Branch, Islamic Azad University, Bandar Abbas, Iran.

** Assistant Professor, Department of Educational Management, Bandar Abbas Branch, Islamic Azad University, Bandar Abbas, Iran. *Corresponding Author:* mohamadnoor29@gmail.com

*** Professor, Department of Educational Management, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.

**** Assistant Professor, Department of Educational Management, Bandar Abbas Branch, Islamic Azad University, Bandar Abbas, Iran.

achieve the main categories, similar codes are placed on specific categories. Finally, for each of the categories, the title that contains the entire codes was select.

Results

The results of this study led to the extraction of 4 dimensions which are: Personality (individual) competencies, managerial and leadership competencies, technical-professional competencies and cultural competencies.

Discussion

The main purpose of establishing vocational schools is to train entrepreneurial graduates. The four main dimensions of this research can be an effective effective factor in improving the entrepreneurial competencies of vocational schools and have beneficial results in improving the educational quality of vocational schools.

Keywords: Competence, Entrepreneurship, Education, vocational school.

Author Contributions: This research is part of a Ph.D. dissertation of Mr. Masoud Faghihi which was done by helping of Dr Mohammadnoor Rahmani as Supervisor Professor and Dr Nadergholi Ghourchian and Dr Kolsum Nami as Advisor Professors.

Acknowledgments: The authors thank all dear colleagues and professors who have helped us in this research.

Conflicts of interest: The authors declare there is no conflict of interest in this article.

Funding: The authors received no financial support for the research.

شناسایی ابعاد شایستگی‌های کارآفرینی هنرستان‌ها

مسعود فقیهی *

محمدنور رحمانی **

نادرقلی قورچیان ***

کلثوم نامی ****

چکیده

پژوهش حاضر با هدف شناسایی ابعاد شایستگی‌های کارآفرینی هنرستان‌های استان هرمزگان انجام گرفته است. این پژوهش از نظر هدف کاربردی بوده و در چارچوب رویکرد کیفی انجام شده است. به همین منظور تعداد ۱۱ نفر از خبرگان دانشگاهی و افراد صاحب نظر مطلع نسبت به موضوع با راهبرد نمونه‌گیری هدفمند و بر مبنای اصل اشباع نظری انتخاب شدند و به صورت نیمه ساختاریافته مورد مصاحبه قرار گرفتند. از روش کدگذاری سه مرحله‌ای جهت تجزیه و تحلیل یافته‌های مصاحبه‌ها استفاده شد. به منظور حصول اطمینان از روایی پژوهش، از راهبرد چند سوپیه‌نگری منابع داده‌ها و بررسی توسط اعضاء (مصاحبه‌شوندگان) و جهت محاسبه پایایی، از روش پایایی بازآزمون و پایایی بین دو کدگذار استفاده شد. با پیاده‌سازی محتوای مصاحبه‌ها و تحلیل مقدماتی آن‌ها، کدهای اولیه‌ی شناسایی گردید و سپس به منظور دستیابی به مقوله‌های اصلی کدهای مشابه در طبقه‌ای خاص جای گرفتند. در پایان برای هریک از طبقات عنوانی مناسب که دربرگیرنده کل کدهای آن طبقه باشد، انتخاب گردید. نتایج این پژوهش به استخراج چهار مقوله اصلی به عنوان ابعاد شایستگی‌های کارآفرینی هنرستان‌ها منجر شد که عبارتند از: شایستگی‌های شخصیتی (فردی)، شایستگی‌های مدیریتی و رهبری، شایستگی‌های فنی - تخصصی و شایستگی‌های فرهنگی.

واژه‌های کلیدی: شایستگی، کارآفرینی، آموزش و پرورش، هنرستان.

* دانشجوی دکتری، گروه مدیریت آموزشی، واحد بندرعباس، دانشگاه آزاد اسلامی، بندرعباس، ایران
** استادیار، گروه مدیریت آموزشی، واحد بندرعباس، دانشگاه آزاد اسلامی، بندرعباس، ایران (نویسنده مسئول)
mohamadnoor29@gmail.com

*** استاد، گروه مدیریت آموزشی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران
**** استادیار، گروه مدیریت آموزشی، واحد بندرعباس، دانشگاه آزاد اسلامی، بندرعباس، ایران

مقدمه

کارآفرینی یک عامل مهم در رشد اقتصادی تلقی می‌شود و اساساً، سهم کارآفرینی در رشد و توسعه اقتصادی به طور گسترده مورد پذیرش محققان قرار گرفته است (Urbano & Ivanovic, Lepojevic, Deveci & Seikkula-Leino, 2018, 106; Aparicio, 2016, 34; Stefanovic, Van stel & Petrovic, 2018, 257) در حقیقت، فعالیت‌های کارآفرینانه به اثربخشی بالا در توسعه اقتصادی از جمله ایجاد اشتغال، نوآوری در کسب‌وکارها و رقابت‌پذیری و ... منجر می‌شود (Audretsch, 2014, 316; Stoica, Roman & Rusu, 2020, 6). توسعه کشورها و سازمان‌های هزاره سوم به مدیرانی نیاز دارد که توانایی ایجاد تغییرات بزرگ را داشته باشند. یکی از مؤثرترین راهکارهای رویارویی با چالش‌های کنونی، بهره‌گیری از نیروهای کارآفرین است (Mobini Dehkordi, Ahmadi & Delavar, 2018, 127). نظام آموزشی کشورها یکی از عوامل اصلی تأثیرگذار بر تصمیم‌گیری شغلی دانش‌آموزان، جستجوی گزینه‌های شغلی و تفکر در برنامه‌ها و اهداف شغلی آینده آن‌هاست. مدارس با ارائه آموزش کارآفرینی، زمینه‌های رشد بسیاری از خصوصیات و مهارت‌های لازم کارآفرینی را در دانش‌آموزان فراهم ساخته و از این طریق باعث شکل‌گیری رفتار کارآفرینانه دانش‌آموزان و ترسیم مسیر شغلی کارآفرینی و خوداشتغالی پیش روی دانش‌آموزان می‌شود (Ashrafi & Najafi Hezarjaribi, 2018, 105). فعالیت‌های درسی و برنامه‌های خارج از برنامه می‌توانند باعث افزایش آموزش کارآفرینی در افراد شوند (Heinert & Roberts, 2018, 291). اساساً، تغییرات ناشی از جهانی‌سازی، تحولات فناوری و پویایی بازار کار در قرن بیست و یکم بر آموزش تأثیر گذاشته است. نظام آموزشی کشورها به دنبال بهترین روش‌های آموزشی برای آموزش کودکان و نوجوانان در زندگی روزمره و حرفه‌ای خود با توجه به الزامات قرن بیست و یکم هستند (Cretu, 2017, 672). یکی از اهداف آموزش، ایجاد قابلیت‌های اشتغال (دانش‌ها، مهارت‌ها و نگرش‌های مرتبط با شغل مانند مهارت و دانش فنی، توانایی کار تیمی، درک و باورمندی و تعهد به اهداف سازمان، ظرفیت تغییرپذیری، ایده‌پردازی و ...) و کمک به موفقیت مسیر شغلی افراد می‌باشد (Nejati, Parsa & Farhadi-rad, 2020, 98). نظام آموزشی اثربخش و کارا، نظامی است که با اهداف و نیازهای واقعی جامعه تناسب داشته و توانایی آماده‌سازی نسل جوان و توسعه شایستگی‌های آنان را دارا باشد. این شایستگی‌ها از ضروریات جامعه پیچیده امروزی

می‌باشند (Ghasemian Dastjerdi, Aminbeidokhti & Jafari, 2019, 80). به همین دلیل بسیاری از کشورها اصلاحات درسی گسترده‌ای را در قرن بیست و یکم انجام داده‌اند تا کودکان را برای مطالبات زندگی و کار در جامعه آینده آماده کنند. چارچوب‌های مختلفی نیز برای موفقیت دانش‌آموزان ایجاد شده است تا مهارت‌های کارآفرینی را به آن‌ها آموزش دهند (Tican, 2019, 591). بر این اساس، تمرکز برنامه‌های درسی نظام آموزشی کشورهای موفق بر موضوعاتی چون شایستگی‌های کارآفرینی و تلفیق برنامه‌های کارآفرینی در آموزش‌های مدرسه‌ای جلب شده است (Morris, Webb, Fu & Singhal, 2013, 362-364; Katz, Hanke,). شایستگی‌های کارآفرینی مجموعه‌ای از توانمندی‌ها و قابلیت‌های فرد اعم از دانش، نگرش و مهارت وی در راه‌اندازی یک کسب‌وکار و به سرانجام رساندن موفقیت‌آمیز آن است (Stoica, Roman & Rusu, 2020, 10). به بیان کامل‌تر، شایستگی‌های کارآفرینی مجموعه‌ای از ویژگی‌های ضمنی، مانند دانش عمومی و تخصصی، انگیزه‌ها، خصیصه‌ها، خویشتن‌پنداری‌ها، نقش‌های اجتماعی، مهارت‌ها، نگرش‌ها، ارزش‌ها، باورها، توانایی‌ها، شخصیت، خرد، تخصص، طرز فکر و گرایش‌های رفتاری است که در نتیجه آغاز به کار، ابقا و یا رشد یک فعالیت مخاطره‌آمیز بروز کرده است و این توانایی را به کارآفرین می‌دهد تا از دیدگاهی در ذهن به خلق ارزش دست یابد و در مدیریت کردن یک فعالیت مخاطره‌آمیز، عملکرد سطح بالا و سود بیشینه‌ای ارائه کند (Inyang & Enuoh, 2009, 65, 66).

موضوع شایستگی‌های کارآفرینی در طول سالیان اخیر مورد توجه پژوهشگران قرار گرفته است. (Azizpourian, Islam Panah, Karam Afrooz, Malekian and Kaviani (2019, 123). در پژوهشی، ۹ مؤلفه نظام آموزش کارآفرینی در هنرستان‌های فنی و حرفه‌ای شناسایی نمودند که به ترتیب درصد واریانس و ارزش ویژه عبارتند از: آموزش کارآفرینی، ویژگی‌های روانشناختی هنرجویان، مشاوره تحصیلی و شغلی، سبک رهبری، مدیریت و سازماندهی هنرستان‌ها، ارتباط با صنعت و مهارت‌های تجاری و مدیریتی، محتوا، توسعه مهارت‌های کارآفرینی در فراگیران، فضا و تجهیزات آموزشی و شیوه آموزش. (Seraji (2018, 37). در پژوهشی به شناسایی راه‌های ترویج و توسعه صلاحیت‌های کارآفرینی در دانشجویان پرداخته است. تحلیل داده‌ها با استفاده از شیوه تحلیل مضمون و در قالب مضامین فراگیر، سازمان‌دهنده

و مضامین پایه نمایش داده شد. در این پژوهش شناسایی شیوه‌های توسعه صلاحیت‌های کارآفرینی به عنوان مضمون فراگیر و شیوه‌های فرهنگی و فوق برنامه، آموزشی، پژوهشی و مدیریتی به عنوان مضامین سازمان دهنده آشکار شد. Hassani, Abolghasemi and Mashbaki (2018, 1213) ابعاد مؤثر بر کارآفرینی را بُعد ساختاری شامل سه مؤلفه چشم‌انداز کارآفرینانه، ساختار حمایتی و نظام پژوهشی؛ بُعد فرایندی شامل دو مؤلفه رهبری کارآفرینانه و فرایند تجاری سازی؛ بُعد رفتاری شامل دو مؤلفه قابلیت ارتباطی و شبکه‌سازی و فرهنگ نوآوری و بُعد توسعه‌ای شامل سه مؤلفه شایستگی‌های کارآفرینانه، برنامه ریزی درسی و فرایند یاددهی-یادگیری عنوان نمودند. (Islamieh (2018) شایستگی‌های کارآفرینان را موفقیت‌طلبی، ریسک‌پذیری، خلاقیت، کنترل درونی و نیاز به استقلال دانسته است. Hosseini, Abolghasemi, Yadollahi Farsi and Rezaeizadeh (2017, 151) در پژوهش خود به شناسایی شایستگی‌های کارآفرینانه اعضای هیأت علمی دانشگاه‌های دولتی ایران پرداختند. در راستای دستیابی به این هدف با استفاده از روش تحقیق کیفی و از طریق مصاحبه نیمه ساختاریافته با ۱۷ نفر از اعضای هیئت علمی کارآفرین در دانشگاه شهید بهشتی که از طریق شیوه نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شدند، شایستگی‌های کارآفرینانه آن‌ها شناسایی شد. پس از تحلیل داده‌ها به روش تحلیل مضمون، در مجموع ۶۹ خرده شایستگی کارآفرینانه به دست آمد که با کمک روش گروه کانونی در نه شایستگی کارآفرینانه اصلی جای گرفتند. این شایستگی‌ها شامل شایستگی فرصت، شایستگی تعهد، شایستگی ارتباطات، شایستگی مدیریت، شایستگی مصالحه و پیشبرد دو نقش هیئت علمی و کارآفرین، شایستگی رشد و یادگیری، شایستگی کسب و کار، شایستگی راهبردی، و شایستگی فنی تخصصی بودند. Gustomo and Ghina (2018, 3-7) در پژوهش خود به تجزیه و تحلیل شایستگی‌های کارآفرینی دانشجویان در دانشکده بازرگانی و مدیریت باندونگ (Bandung) پرداختند. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که شایستگی‌های کارآفرینی از ۳ مؤلفه و ۱۵ زیرمؤلفه شامل دانش (خلاقیت و ارزیابی ایده‌ها، چشم انداز، تفکر اخلاقی و پایدار، برنامه‌ریزی و مدیریت)، مهارت‌ها (بسیج منابع، سواد مالی و اقتصادی، بسیج دیگران، ابتکار عمل، مقابله با عدم اطمینان، کار با دیگران، یادگیری از طریق تجربه) و نگرش‌ها (خودآگاهی و خودکارآمدی، انگیزه و استقامت) تشکیل شده است. Lee, Shim and Lee (2016) طی مطالعه در ادبیات شایستگی‌های کارآفرینی، پنج بُعد اصلی

شایستگی‌های کارآفرینی را شامل شایستگی فرصت، مدیریتی، مهارت‌های ارتباطی، فردی و تعهد شناسایی نموده‌اند. (Schlesinger, Studer and Nagel (2016) در پژوهش خود از مهم‌ترین شایستگی‌های لازم برای دانش‌آموختگان رشته تربیت بدنی جهت جذب در شغل و حرفه متناسب را مهارت‌های ارتباطی، تیمی، رهبری، آموزشی دانسته‌اند. (Elenurm & Heil (2015, 314) در پژوهش خود در استونی (Estonia) شایستگی‌های کلیدی کارآفرینان موفق را شامل توانایی مشاهده و استفاده از فرصت‌ها، مهارت مدیریت افراد، ریسک‌پذیری و پایداری عنوان نموده‌اند.

تغییر نظام آموزش و پرورش و متعاقب آن به کارگیری رویکردهای کارآفرینی در مؤسسات آموزشی به منظور افزایش قابلیت‌های علمی، نگرشی، رفتاری، فنی و تکنولوژیکی دست‌اندرکاران آموزش و پرورش، مستلزم تقویت ویژگی‌ها، صلاحیت‌ها و قابلیت‌های کارآفرینی در کارآفرینان آموزشی است؛ اقدامی که می‌تواند منجر به شناسایی فرصت‌ها، منابع و امکانات جدید به منظور پاسخگویی به نیازهای جدید شود. از سوی دیگر برخورداری از این صلاحیت‌ها، قابلیت‌ها و شایستگی‌ها مستلزم بهره‌مندی از عواملی نظیر دانش، مهارت و نگرش کارآفرینی می‌باشد (Dama, Schipper & Runhaar, 2010, 965-966). بهبود مستمر آموزش کارآفرینی فقط در صورتی اتفاق می‌افتد که معلمان پیامدهای آموزش‌های کارآفرینی را درک کنند (Takawira, 2020, 2). هنرستان‌های کشور به دلیل حضور هنرجو در سنین مختلف می‌توانند ما را در برنامه‌ریزی‌های آموزشی در جهت آشنایی هنرجویان با کارآفرینی کمک کند. هنرجویان امروز هنرستان‌ها در آینده به عنوان دانشجویان، اساتید و متخصصان کشور محسوب خواهند شد. چه خوب است که بتوان در این زمینه آنان را آماده کرد تا بتوانند پس از تحصیل علاوه بر تخصص کافی در رشته مورد علاقه خود، بتوانند برای دیگران نیز ایجاد شغل کرده و کارآفرینی انجام دهند. هنرجویان هنرستانی به دلیل نزدیکی آموزش و تخصص به راحتی می‌توانند با آشنایی کامل در زمینه ایجاد کسب‌وکار و کارآفرینی، وارد محیط کار شوند (Hayati, 2018, 55).

بررسی مبانی نظری نشان می‌دهد مجموعه شایستگی‌های ویژه‌ای وجود دارند که ممکن است فقدان آن‌ها مانعی برای کارآفرینی هنرستان‌ها باشد. همچنین مرور پیشینه پژوهش حاکی از این است که بیش‌تر پژوهش‌های صورت گرفته در زمینه شایستگی‌های کارآفرینی، در حوزه

آموزش عالی، کشاورزی، کسب و کارهای کوچک و زودبازده و ... می‌باشد و در آموزش و پرورش و بالأخص هنرستان‌ها مطالعات چندانی صورت نگرفته است. بنابراین با توجه به نقش اساسی هنرستان‌ها در آموزش تخصص و مهارت به دانش‌آموزان و تربیت نیروهای انسانی ماهر و کارآزموده جهت بازار کار، اهمیت و ضرورت قابل توجهی به منظور شناسایی شایستگی‌های کارآفرینی هنرستان‌ها وجود دارد. لذا این پژوهش در صدد پاسخ به این سؤال است که «ابعاد شایستگی‌های کارآفرینی هنرستان‌ها کدامند؟» شناسایی این شایستگی‌ها می‌تواند کمک شایانی به ارتقاء کیفیت آموزشی هنرستان‌ها نماید.

روش

پژوهش حاضر بر حسب هدف، از نوع پژوهش‌های کاربردی و به لحاظ شیوه گردآوری داده‌ها، از نوع پژوهش کیفی با ماهیت اکتشافی است. از آن جا که در این پژوهش محقق قصد دارد به واسطه مصاحبه با خبرگان علمی و افراد متخصص مطلع نسبت به موضوع، شایستگی‌های کارآفرینی را شناسایی و کشف نماید، استفاده از رویکرد کیفی قابل توجهی می‌باشد. مشارکت کنندگان در پژوهش، افراد خبره در زمینه کارآفرینی، شامل اساتید دانشگاه که سابقه تدریس و پژوهش در حوزه مورد نظر دارا می‌باشند و متخصصین و مسئولین مرتبط با موضوع کارآفرینی در حوزه آموزش فنی و حرفه‌ای ادارات آموزش و پرورش (نیروهای ستادی حوزه آموزش فنی و حرفه‌ای و کاردانش، مدیران و هنرآموزان هنرستان‌های موفق استان هرمزگان در زمینه کارآفرینی) بودند که به شیوه هدفمند تعداد ۱۱ نفر انتخاب شدند. تعداد افراد نمونه را اشباع نظری داده‌ها تعیین نموده است. بدین معنی که محقق پس از انجام ۱۱ مصاحبه به این اطمینان رسید که مصاحبه جدید داده‌های تازه‌ای حاصل نخواهد کرد و به اشباع اطلاعاتی دست یافته است. روش جمع‌آوری داده‌ها در این پژوهش مصاحبه نیمه ساختاریافته بوده است. بدین منظور ابتدا پروتکل اولیه مصاحبه با توجه به هدف پژوهش تدوین شد و پس از تأیید آن از نظر کفایت پوشش اهداف مورد نظر از سوی اساتید، با استفاده از معیارهای مشخص از جمله رعایت اصول اخلاقی، فرایند مصاحبه با افراد نمونه به صورت انفرادی آغاز شد. در مصاحبه چهار سؤال اصلی به منظور گردآوری اطلاعات مورد نیاز مطرح شد: ۱) تعریف شما از شایستگی‌های کارآفرینی چیست؟ ۲) به نظر شما یک هنرستان کارآفرین دارای چه شرایط و ویژگی‌هایی می‌باشد؟ ۳)

موانع و چالش‌های پیش روی کارآفرینی در هنرستان‌ها کدام است؟ (۴) راهکارها و پیشنهاد‌های شما به منظور رفع چالش‌ها و ارتقاء شایستگی‌های کارآفرینی هنرستان‌ها چیست؟ علاوه بر سؤالات اصلی ذکر شده، موارد دیگری نیز از سوی افراد بیان شد و مورد بحث و بررسی قرار گرفت. مدت زمان انجام هر مصاحبه بین ۴۰ تا ۷۰ دقیقه متغیر بود که با هماهنگی و کسب اجازه از مصاحبه شونده‌ها، نسبت به ضبط مصاحبه‌ها اقدام شد. تجزیه و تحلیل داده‌های حاصل از متن مصاحبه‌ها، هم زمان با جمع‌آوری داده‌ها طی کدگذاری سه مرحله‌ای (باز، محوری و انتخابی) انجام شد. برای بررسی روایی پژوهش و اطمینان خاطر از دقیق بودن یافته‌ها از روش چند سویه نگری منابع داده‌ها و روش بررسی توسط اعضاء استفاده شد. بدین ترتیب که در طول انجام پژوهش از منابع سه گانه (شامل: اساتید و اعضای هیأت علمی دانشگاه؛ مدیران و هنرآموزان هنرستان‌های موفق در زمینه کارآفرینی؛ مسئولان ستادی حوزه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای) مصاحبه به عمل آمد تا دیدگاه‌های مختلف بررسی شده و داده‌های عمیق‌تر و جامع‌تری در خصوص شایستگی‌های کارآفرینی به دست آید. همچنین در پایان نیز از تعدادی مصاحبه شوندگان درخواست شد تا گزارش پژوهش، فرایند تحلیل داده‌ها و مقوله‌های به دست آمده را بازبینی نموده و نظرات خود را در ارتباط با آن‌ها بیان نمایند. برای محاسبه پایایی مصاحبه‌ها، از روش پایایی بازآزمون و روش پایایی بین دو کدگذار (توافقی درون موضوعی) استفاده شد. برای محاسبه پایایی بازآزمون، به صورت تصادفی سه مصاحبه انتخاب شد (مصاحبه‌های ۲، ۶، ۱۱) و هر کدام از آن‌ها دو بار در یک فاصله زمانی ۲۰ روزه توسط پژوهشگر کدگذاری شدند. ضریب پایایی به دست آمده برابر ۷۷ درصد بود و با توجه به این که این میزان پایایی بیش تر از ۶۰ درصد است (Khastar, 2006, 169, 171) پایایی بازآزمون کدگذاری‌ها مورد تأیید است. برای محاسبه پایایی مصاحبه با روش توافق درون موضوعی، از یک نفر دانش آموخته دکتری مدیریت آموزشی که بر موضوع پژوهش اشراف کامل داشت، درخواست شد تا به عنوان همکار پژوهش (کدگذار ثانویه) در این تحقیق مشارکت کند. پس از ارائه راهنمایی و توضیحات دقیق، پژوهشگر به همراه این همکار پژوهش، تعداد سه مصاحبه را به صورت تصادفی انتخاب و کدگذاری نمودند (مصاحبه‌های ۱، ۳، ۱۱) که پایایی بین دو کدگذار، ۷۹ درصد برآورد شد. با توجه به این که این میزان پایایی بیش تر از ۶۰ درصد است، می‌توان ادعا کرد که میزان پایایی درون موضوعی کدگذاری‌ها معنی‌دار و مورد تأیید است.

یافته‌ها

– ابعاد شایستگی‌های کارآفرینی هنرستان‌ها کدامند؟ جهت شناسایی «ابعاد شایستگی‌های کارآفرینی هنرستان‌ها»، از روش کدگذاری استفاده شده است. بدین صورت که ابتدا به مصاحبه عمیق با ۱۱ نفر از افراد خبره در حوزه مورد پژوهش پرداخته شد که تخصص کافی در زمینه کارآفرینی داشتند. پس از آن نسبت به پیاده‌سازی مصاحبه‌های ضبط شده اقدام گردید و با استفاده از روش تحلیل محتوا به صورت سطر به سطر بررسی، بازخوانی و مفهوم‌پردازی شد. پس از مطالعه مکرر، جملات و عبارات مهم که به پدیده مورد نظر اشاره داشت در قالب کد استخراج گردید که در این مرحله تعداد ۴۹ کد اولیه (مفهوم) استخراج شد (کدگذاری باز). در ادامه کدهای اولیه نیز در دسته‌بندی‌های خاص موضوعی قرار گرفت و تعداد ۱۵ کد محوری (مقوله‌های فرعی) به دست آمد (کدگذاری محوری). پس از بررسی و مطابقت این کدها و حذف کدهای تکراری، بعد از چندین بار مطالعه و تفحص در میان داده‌ها، مقوله‌های استنباط شده در قالب یک توصیف جامع با هم ادغام شدند و چهار مقوله اصلی به عنوان ابعاد شایستگی‌های کارآفرینی هنرستان‌های استان هرمزگان شناسایی شد (کدگذاری انتخابی). نتایج کدگذاری‌ها به شرح جدول ۱ می‌باشد.

جدول ۱. مقوله‌های شناسایی شده شایستگی‌های کارآفرینی هنرستان‌ها حاصل از مصاحبه

Table 1. Identified categories of entrepreneurial competencies of vocational schools provided by the interview

شماره مصاحبه Interview number	کدهای اولیه Initial codes	مقوله‌های فرعی Subsidiary categories	مقوله‌های اصلی Main categories
۱م، ۲م، ۳م، ۴م، ۵م، ۷م، ۸م، ۹م، ۱۰م، ۱۱م	شناخت نیازهای بازار کار، شناخت نیازهای مشتریان، شناسایی فرصت‌های کارآفرینی استفاده بهینه از فرصت‌ها، بازاریابی برای تولیدات هنرستان‌ها	شناسایی و بهره‌گیری از فرصت‌ها	شایستگی‌های شخصیتی (فردی)
۱م، ۳م، ۴م، ۵م، ۶م، ۷م، ۸م، ۹م، ۱۰م، ۱۱م	نگرش مثبت نسبت به تغییر و نوآوری، انگیزه کارآفرینی	نگرش کارآفرینانه	
۱م، ۲م، ۳م، ۴م، ۵م، ۷م، ۸م، ۹م، ۱۰م، ۱۱م	قوه خلاقیت، ایده‌پردازی، ترویج تفکر خلاقانه بین کارکنان و هنرجویان	روحیه خلاقیتی	
۱م، ۳م، ۴م، ۵م، ۶م، ۸م، ۱۰م، ۱۱م	خطرپذیری و ماجراجویی، استقبال از انجام فعالیت‌های جدید	قدرت ریسک‌پذیری	
۱م، ۲م، ۴م، ۷م، ۸م، ۹م، ۱۱م	کسب موفقیت در فعالیت‌ها و مشاغل جدید، کسب درآمد، کار گروهی و مشارکتی جهت حصول موفقیت‌های بیش‌تر	موفقیت‌طلبی در موقعیت‌های رقابتی	
۱م، ۲م، ۴م، ۵م، ۶م، ۷م	تعهد کاری، داشتن پشتکار در کارها	متعهد و دارای پشتکار	

شماره مصاحبه Interview number	کدهای اولیه Initial codes	مقوله‌های فرعی Subsidiary categories	مقوله‌های اصلی Main categories
۱م، ۲م، ۳م، ۴م، ۵م، ۶م، ۷م، ۸م، ۹م، ۱۰م، ۱۱م	نیروی انسانی متخصص و باتجربه، شناسایی و هدایت صحیح استعداد‌های دانش‌آموزان، تخصیص مشاوران تحصیلی و شغلی به هنرستان‌ها، نارضاییتی شغلی کارکنان، اصلاح نظام جذب هنرآموز و هنرجو	مدیریت صحیح منابع انسانی	
۱م، ۲م، ۳م، ۴م، ۵م، ۶م، ۷م، ۸م، ۹م، ۱۰م، ۱۱م	تأمین امکانات و تجهیزات آزمایشگاهی و کارگاهی پیشرفته و مدرن، فضای فیزیکی مناسب هنرستان‌ها	تهیه امکانات و تجهیزات پیشرفته و مدرن	شایستگی‌های مدیریتی و رهبری
۱م، ۲م، ۳م، ۴م، ۵م، ۶م، ۷م، ۸م، ۹م، ۱۰م	تخصیص به موقع و مناسب سرانه آموزشی به هنرستان‌ها، جذب مشارکت‌های مردمی و خیریه، درآمدزایی با فروش تولیدات و دست‌سازهای هنرجویان، متکی نبودن به بودجه دولتی	تأمین منابع مالی	
۱م، ۲م، ۳م، ۴م، ۵م، ۶م، ۷م، ۸م، ۹م، ۱۰م، ۱۱م	آینده‌نگری، داشتن چشم‌انداز روشن و منطقی، هدف‌گذاری علمی و عملی، سیاست‌گذاری آموزشی صحیح، توسعه رشته‌های تحصیلی با توجه به نیازهای آینده	راهبرد آینده‌نگرانه	
۱م، ۲م، ۳م، ۴م، ۵م، ۶م، ۷م، ۸م، ۹م، ۱۰م، ۱۱م	دانش عمومی کارآفرینی، دانش فنی و تخصصی، به روز نمودن دانش مدیران و هنرآموزان با برگزاری دوره‌های ضمن خدمت، برگزاری نشست‌های تخصصی کارآفرینی	توسعه دانش	
۱م، ۲م، ۳م، ۴م، ۵م، ۶م، ۷م، ۸م، ۹م، ۱۰م، ۱۱م	تاکید و تمرکز بر مهارت‌آموزی و اجتناب از تمرکز بر آموزش‌های تئوری، نظارت دقیق بر دوره‌های کارورزی و کارآموزی هنرجویان، تربیت هنرجویان چندمهارتی	تقویت مهارت‌ها	شایستگی‌های فنی - تخصصی
۱م، ۲م، ۳م، ۴م، ۵م، ۶م، ۷م، ۸م، ۹م، ۱۰م، ۱۱م	بازنگری در محتوای آموزشی هنرستان‌ها، به کارگیری شیوه‌های نوین تدریس، شیوه ارزشیابی در هنرستان‌ها، تشکیل نهادها و انجمن‌های حمایتی، اعطای وام‌های اشتغال‌زایی به فارغ‌التحصیلان و همچنین خود هنرستان‌ها مطابق ضوابط مشخص، مهیا نمودن زمینه جهت استخدام هنرجویان فارغ‌التحصیل	عوامل آموزشی	
۱م، ۲م، ۳م، ۴م، ۵م، ۶م، ۷م، ۸م، ۹م، ۱۰م، ۱۱م	ترویج فرهنگ کارآفرینی، ارتقاء جایگاه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای و کار دانش در جامعه، آگاه‌سازی دانش‌آموزان و اولیا نسبت به آموزش‌های هنرستانی، دعوت از کارآفرینان موفق ملی و محلی به منظور بیان خاطرات و تجارب	فعالیت‌های فرهنگی و فوق برنامه	شایستگی‌های فرهنگی

همان‌طور که در جدول ۱ نشان داده شده است، تحلیل داده‌های برآمده از مصاحبه‌های انجام شده طی فرایند کدگذاری، به استخراج ۴ مقوله اصلی به عنوان ابعاد شایستگی‌های کارآفرینی هنرستان‌ها منجر شده است که هر یک از این ابعاد عبارتند از: شایستگی‌های شخصیتی (فردی)، شایستگی‌های مدیریتی و رهبری، شایستگی‌های فنی - تخصصی و شایستگی‌های فرهنگی.

بحث و نتیجه‌گیری

با توجه به اهمیت موضوع کارآفرینی و فلسفه تأسیس هنرستان‌ها، پژوهش مورد نظر با هدف شناسایی ابعاد شایستگی‌های کارآفرینی هنرستان‌ها انجام گرفت. بدین منظور ابتدا با روش کیفی و انجام مصاحبه با تعداد ۱۱ نفر از متخصصین زمینه مورد پژوهش و تجزیه و تحلیل داده‌های گردآوری شده، ۴ مقوله اصلی به عنوان ابعاد شایستگی‌های کارآفرینی هنرستان‌ها شناسایی گردید که در ادامه مورد بحث و بررسی قرار می‌گیرد.

- «شایستگی‌های شخصیتی (فردی)»: بر اساس یافته‌ها، اولین بُعد مؤثر در ارتقاء شایستگی‌های کارآفرینی هنرستان‌های استان هرمزگان «شایستگی‌های شخصیتی (فردی)» نام گرفته است. نتیجه به دست آمده با مطالعات انجام شده توسط (Azizpourian et al. (2019؛ (Schlesinger et al. (2016؛ (Islamieh (2018؛ (Hosseini et al. (2017؛ (Gustomo and Ghina (2018؛ (Lee et al (2016)؛ (al. (2016) که شایستگی‌های شخصیتی (فردی) را به عنوان شایستگی‌های کارآفرینی معرفی نموده‌اند، همسویی دارد. در تبیین یافته به دست آمده باید اذعان داشت که شایستگی‌های شخصیتی (فردی) که در رویکرد روانشناختی یا شخصیت کارآفرینانه جای دارد و به بررسی ویژگی‌های شخصیتی کارآفرین توجه می‌کند (Ansari, Ahmadpour dariani & Behruz (2010, 37, 42) طیف متنوع و گسترده‌ای از ذهنیت‌های کلی، باورها و مهارت‌های حرفه‌ای و شخصی افراد را در بر می‌گیرند و شامل خصوصیات فردی، روش برخورد با مشکلات و حل مشکلات، حل تعارض، مهارت‌های حرفه‌ای، رفتارها، توانایی کار در محیط‌های تیمی، توانایی انجام کارهای انفرادی و... می‌شوند. در حقیقت، می‌توان شایستگی‌های شخصیتی (فردی) را به عنوان سرمایه اصلی کارآفرینان برشمرد. به طوری که اسکات (Scott, 2012) یکی از عوامل مهم در موفقیت کارآفرینان در کشور نیوزلند را مهارت‌های فردی برشمرده است.

- «شایستگی‌های مدیریتی و رهبری»: دومین بُعد مؤثر در ارتقاء شایستگی‌های کارآفرینی در هنرستان‌های استان هرمزگان «شایستگی‌های مدیریتی و رهبری» نام گرفته است. نتیجه به دست آمده با مطالعات انجام شده توسط (Azizpourian et al. (2019؛ (Hosseini et al. (2017؛ (Lee et al. (2016؛ (Schlesinger et al. (2016؛ (Gustomo and Ghina (2018؛ (Elenurm and Heil (2015) که شایستگی‌های مدیریتی و رهبری را به عنوان شایستگی‌های

کارآفرینی معرفی نموده‌اند، همسویی دارد. در تبیین یافته به دست آمده باید اذعان داشت که عصر حاضر، عصر مدیریت و رهبری است و موفقیت هر سازمانی به کارایی و اثربخشی مدیریت بستگی دارد. ایجاد زمینه برای ارتقای بهره‌وری مدیریت منابع در مدارس بر اساس نظام معیار اسلامی، از اهداف اساسی سند تحول بنیادین نظام آموزش و پرورش عنوان شده است. رهبری برای اثربخشی سازمان مهم و با اهمیت تشخیص داده شده است. رهبران، کارکنان را تحت تأثیر قرار می‌دهند و آنان را بر می‌انگیزند تا با سخت کوشی برای دستیابی به اهداف سازمانی چالش برانگیز حرکت کنند (Radi Afsouran, Siadat, Hoveida, Orizi & Thornton, 2019, 100). کریستای (Christie) معتقد است مدارس موفق دارای رهبرانی موفق هستند و موفقیت مدارس تا زمانی ادامه خواهد داشت که دارای رهبران آموزشی موفق باشند. به اذعان لمبرت (Lambert) یک رهبر موفق می‌تواند عامل ایجاد تغییرات مثبت در موفقیت دانش‌آموزان، معلمان و مدرسه‌ای باشد که او آن را رهبری می‌کند (Mard, Zeinabadi, Abdollahi & Arasteh, 2017, 110). اساساً، مدیران مهم‌ترین عامل تغییر و پیشرفت در مدارس هستند و مسلماً شخصیت و رفتار مدیر تأثیر بسیاری بر روی کارکنان مدرسه و تحقق اهداف آموزشی دارد. مدیران آموزشی باید با بهبود محیط آموزشی و ایجاد فضای سازمانی مطلوب در مدارس، فرصتی مناسب و مقتضی برای رشد روحیه کارآفرینی در معلمان و دانش‌آموزان ایجاد کنند تا از این طریق روحیه کارآفرینی و رفتار کارآفرینانه بر کل جامعه حاکم شود و کشور به سمت و سوی توسعه و ترقی گام بر دارد (Najafi Hezarjaribi & Dardi Mohammadi, 2016).

- «شایستگی‌های فنی - تخصصی»: سومین بُعد مؤثر در ارتقاء شایستگی‌های کارآفرینی در هنرستان‌های استان هرمزگان «شایستگی‌های فنی - تخصصی» نام گرفته است. نتیجه به دست آمده با مطالعات انجام شده توسط (Azizpourian et al. (2019); Islamieh (2018); Hosseini et al. (2016); Gustomo and Ghina (2018); Schlesinger et al. (2017) که شایستگی‌های فنی - تخصصی را به عنوان شایستگی‌های کارآفرینی معرفی نموده‌اند، همسویی دارد. در تبیین یافته به دست آمده باید اذعان داشت که هنرستان‌ها برای برتری یافتن در حوزه شایستگی‌های فنی - تخصصی می‌بایست در سه حوزه توسعه دانش، تقویت مهارت‌ها و آموزش تلاش نمایند. آموزش کارآفرینی همان‌طور که (Crispin, McAuley, Dibben, Hoell and Miles (2014, 15) اشاره کردند، به افراد کمک می‌کند تا یاد بگیرند چگونه فرصت‌های اقتصادی جذاب را شناسایی

یا خلق نمایند، چگونه تصمیم بگیرند که کدام فرصت‌ها را پیگیری و دنبال کنند و چگونه راهبرد و تاکتیک‌هایی برای بهره‌برداری کارا و اثربخش از این فرصت‌های مخاطره‌آمیز تدوین نمایند. اساساً، همان طور که (Zuriyat and Lana (2018, 5) نیز اشاره نموده‌اند، آموزش‌ها در زمینه توسعه شایستگی‌های کارآفرینی می‌تواند پتانسیل تجاری دانش‌آموزان را به طور قابل توجهی افزایش دهد. به همین دلیل است که در کشورهای موفق‌ی همچون سوئد، مدارس فنی و حرفه‌ای در جهت کاهش فاصله بین فراغت از تحصیل تا اشتغال، به سمت تغییر در روش‌های تدریس با توجه به محتوا حرکت کرده‌اند (Yaghoubi Najafabadi, 2010, 31, 32).

- «شایستگی‌های فرهنگی»: چهارمین بُعد مؤثر در ارتقاء شایستگی‌های کارآفرینی در هنرستان‌های استان هرمزگان «شایستگی‌های فرهنگی» نام گرفته است. نتیجه به دست آمده با مطالعات انجام شده توسط (Seraji (2018 و (Hassani et al (2018 که شایستگی‌های فرهنگی را به عنوان شایستگی‌های کارآفرینی معرفی نموده‌اند، همسویی دارد. در تبیین یافته به دست آمده باید اذعان داشت که مطابق با توصیه یونسکو درباره آموزش فنی و حرفه‌ای که اظهار داشته است آموزش فنی و حرفه‌ای باید بخش مکمل نظام آموزشی همه‌جانبه باشد؛ و به این سبب باید به محتوای فرهنگی آن توجه کافی شود. بنابراین، آموزش فنی و حرفه‌ای نه تنها جزئی از آموزش عمومی است؛ بلکه وسیله‌ای است برای آماده شدن در یکی از رشته‌های شغلی و در عین حال، جنبه‌های مستمری از آموزش مداوم است (Abbaszadeh, Shahi & Mehralizadeh, 2018, 50). فرهنگ و کارآفرینی در ارتباطی دوسویه با یکدیگر قرار دارند و اساساً، توجه به کارآفرینی در سیستم آموزشی، نیازمند فرهنگ‌سازی است و می‌توان گفت که بدون گذر کردن از تحول فرهنگی، کارآفرینی و به دنبال آن توسعه اقتصادی در کشور اتفاق نخواهد افتاد. محققان به این نتیجه رسیده‌اند که بزرگ‌ترین مانع بر سر راه کارآفرینی، فقر فرهنگی است (Paiva & Tadeu, 2015, 1908, 1909) و به زعم (Rosique-Blasco, Madrid- Guijarro & García-Pérez-de-Lema (2016, 815 عوامل فرهنگی بر قصد کارآفرینی در فرد تأثیر مثبت داشته و حرفه کارآفرینانه را ارتقاء می‌بخشد.

مطابق نتایج به دست آمده پیشنهاد‌های زیر ارائه می‌گردد:

- نظر به این که ویژگی‌های شخصیتی (فردی) کارآفرینی قابل آموزش و انتقال هستند و هنرستان‌ها به عنوان محیط آموزشی مطلوب، نقش پررنگی در شکل دادن به این ویژگی‌ها دارند،

نسبت به تقویت این ویژگی‌ها در هنرجویان، برنامه‌ریزی دقیق و تلاش جدی صورت گیرد.

- در هنرستان‌ها، جلساتی با همراهی کارکنان و هنرآموزان تدارک دیده شود و دلایل شکست استارت‌آپ‌های نوظهوری که در ابتدا به خوبی خودشان را نشان دادند و در مدت کوتاهی محکوم به شکست شدند، مورد نقد و بررسی قرار گیرد.

- هنرآموزان در فرآیند تدریس خود بر توانایی حل مسأله هنرجویان تأکید داشته باشند.

- هنرستان‌ها، طرح‌های کارآفرینی موفق را رصد نموده و هنرآموزان و هنرجویان را به دیدار و مصاحبت با کارآفرینان موفق و در عین حال صاحبان کسب‌وکارهای موفق ببرند.

- هنرستان‌ها، دانش‌آموزانی را که در شرف فارغ‌التحصیلی هستند در جهت کسب و کارهای کارآفرینانه و ایجاد آموزش‌های آغاز کسب و کارهای تجاری تشویق و ترغیب نموده و آنان را به مؤسساتی که توان همکاری و حمایت از این افراد را دارند، معرفی نمایند. همچنین به سایر پژوهشگران پیشنهاد می‌نماید، با توجه به اینکه «کارآفرینی» موتور و محرک اصلی توسعه در بخش اقتصاد کشور است، توصیه می‌شود تا موضوع پژوهش در سایر استان‌های کشور نیز انجام شده و به تعیین ابعاد و شاخص‌های نوین دیگری، از جنبه‌های دیگر پرداخته شود. علاوه بر آن هر یک از ابعاد شناسایی شده در این پژوهش، می‌تواند خود به عنوان یک موضوع پژوهشی محسوب گردد و به طور جداگانه و گسترده‌تر مورد بررسی و تحقیق قرار گیرد.

سهم مشارکت نویسندگان: این پژوهش بخشی از رساله دوره دکتری آقای مسعود فقیهی است که به راهنمایی آقای دکتر محمدنور رحمانی و مشاوره آقای دکتر نادرقلی فورچیان و سرکار خانم دکتر کلثوم نامی انجام شده است.

تضاد منافع: نویسندگان اذعان می‌نمایند که در این مقاله هیچ نوع تعارض منافی وجود ندارد.

منابع مالی: نویسندگان برای انجام این پژوهش هیچگونه حمایت مالی دریافت نکرده‌اند.

تشکر و قدردانی: نویسندگان از همه همکاران و اساتید عزیز که در این تحقیق به ما کمک کرده‌اند، تشکر می‌کنند.

References

- Abbaszadeh, S., Shahi, S., & Mehralizadeh, Y. (2018). Proportion of technical and vocational vocational schools with the educational needs of small industries in Ahvaz, *Journal of Educational Planning Studies*, 7(14), 48-70. [Persian]
- Ansari, M., Ahmadpour dariani, M., & Behruz Azar. Z. (2010). Individual characteristics affecting the development of social entrepreneurship in charitable organizations in Tehran province, *Entrepreneurship Development Quarterly*, 3(2), 37-64. [Persian]

- Ashrafi, S., & Najafi Hezarjaribi, H. A. (2018). The Effectiveness of Entrepreneurship Education on Students' Career Path, *Journal of Educational Sciences*, 25(2), 91-108. [Persian]
- Audretsch, D. B. (2014). From the entrepreneurial university to the university for the entrepreneurial society, *Journal of Technology Transfer*, 39(3), 313-321.
- Azizpourian, A. H., Islam Panah, M., Karam Afrooz, M. J., Malekian, F., & Kaviani, E. (2019). Identifying and prioritizing the components of the entrepreneurship education system in technical and vocational colleges, *Journal of Educational Management Research*, 10(4), 123-144. [Persian]
- Cretu, D. (2017). Fostering 21st century skills for future teachers, *The European Proceedings of Social & Behavioural Sciences*, 23, 672-681.
- Crispin, S., McAuley, A., Dibben, M., Hoell, R. C., & Miles, M. P. (2014). To teach or try: A continuum of approaches to entrepreneurship education in Australasia, *American Journal of Entrepreneurship*, 2, 94-109.
- Dama, K. V., Schipper, M., & Runhaar, P. (2010). Developing a Competency-Based Framework for Teacher's Entrepreneurial Behavior, *Teaching and Teacher Education Journal*, 26, 965-971.
- Deveci, I., & Seikkula-Leino, J. (2018). A Review of Entrepreneurship Education in Teacher Education, *Malaysian Journal of Learning and Instruction*, 15(1), 105-148.
- Elenurm, T., & Heil, P. (2015). Education and other competency sources for financially successful entrepreneurship, *International Journal of Entrepreneurship and Small Business (IJESB)*, 25(3), 314-330.
- Ghasemian Dastjerdi, Z., Aminbeidokhti, A. A., & Jafari, S. (2019). The role of managers' professional leadership in students' competency development by mediating trust and collaboration between teachers and professionalization of teachers, *Journal of Educational Sciences*, 26(1), 77-96. [Persian]
- Gustomo, A., & Ghina, A. (2018). An analysis of differences in students' entrepreneurial competencies between the management and entrepreneurship study programmes at the school of business and Management (SBM) Institut Teknologi Bandung (ITB), *Journal of Entrepreneurship Education*, 21(4), 1-11.
- Hassani, Z., Abolghasemi, M., & Mashbaki Isfahani, A. (2018). Provide a university entrepreneurship model for the technical and vocational college, *Research in educational systems*, 12, 1213-1234. [Persian]
- Hayati, M. (2018). The role of entrepreneurship education in vocational schools on reducing social harms, *Journal of Recent Advances in Psychology, Educational Sciences and Education*, 1, 55-60. [Persian]
- Heinert, S. B., & Roberts, T. G. (2018). A Profile of Exemplary Rural Agricultural Entrepreneurship Education Programs, *Journal of Agricultural Education*, 59(3), 291-308.
- Hosseini, Sh., Abulghasemi, M., Yadollahi Farsi, J., & Rezaeizadeh, M. (2017). Identification of entrepreneurial competencies of the faculty members of

- Iran's state universities (case study: Shahid Beheshti University), *Journal of Educational Sciences*, 24(1), 151-178. [Persian]
- Inyang, B. J., & Enuoh, R. O. (2009). Entrepreneurial competencies: The missing links to successful entrepreneurship in Nigeria, *International Business Research*, 2(2), 62-71.
- Islamieh, F. (2018). *The Role of Creating an Academic System in the Development of Entrepreneurial Skills*. The 6th National Conference on Advanced Studies and Research in the Field of Humanities, Management and Entrepreneurship of Iran, <https://civilica.com/doc/759462>. [Persian]
- Ivanovic-Djukic, M., Lepojevic, V., Stefanovic, S., Van stel, A., & Petrovic, J. (2018). Contribution of Entrepreneurship to Economic Growth: A Comparative Analysis of South-East Transition and Developed European Countries, *International Review Entrepreneurship*, 16, 257-276.
- Katz, J. A., Hanke, R., Maidment, F., Weaver, K. M., & Alpi, S. (2016). Proposal for two model undergraduate curricula in entrepreneurship, *International Entrepreneurship Management Journal*, 12(2), 487-506.
- Khastar, H. (2006). A Method for Calculating Coding Reliability in Qualitative Research Interviews, *Methodology of Social Sciences and Humanities*, 15(58), 161-174. [Persian]
- Lee, H., Lee, J., Shim, K., & Lee, H. (2016). *Entrepreneurial Characteristics: A Systematic Literature Review*. PACIS 2016 Proceedings, <http://aisel.aisnet.org>.
- Mard, S. M., Zeinabadi, H. R., Abdollahi, B., & Arasteh, H. (2017). Indicators of a successful educational leader: Findings of a Phenomenological Study, *School Management Quarterly*, 5(2), 109-128. [Persian]
- Mobini Dehkordi, A., Ahmadi, H., & Delavar, A. (2018). Designing a Strategic Entrepreneurship Competencies Model for Senior Managers of the Country, *Quarterly Journal of Strategic Knowledge Interdisciplinary Studies*, 2(7), 127-150. [Persian]
- Morris, M. H., Webb, J.W., Fu, J. & Singhal, S. (2013). A Competency- Based Perspective on Entrepreneurship Education: Conceptual and Empirical Insights, *Journal of Small Business Management*, 51(3), 352-369.
- Najafi Hezarjaribi, H., & Dardi Mohammadi, F. (2016). *Investigating the Role of Educational Management in the Development of School Entrepreneurship*. International Business Conference: Opportunities and Challenges. Rasht, Mirzakoochak Soomehsara Technical University and Vocational School. [Persian]
- Nejati, T., Parsa, A., & Farhadi-rad, H. (2020). Job Career Success by Human Resource Training, *Journal of Educational Sciences*, 27(1), 95-118. [Persian]
- Paiva, T., & Tadeu, P. (2015). An approach project to develop entrepreneurship in primary schools. INTE 2014, *Procardia - Social and Behavioral Sciences*, 174, 1908-1915.
- Radi Afsouran, N., Siadat, A., Hoveida, R., Orizi, H. R., & Thornton, G. (2019). Training and Developing Leadership Competencies Using Leader

- Development Assessment Center: Empirical Study of the Competencies of Transformation, Team Building, and Strategic, *Journal of Educational Sciences*, 26(1), 97-118. [Persian]
- Rosique-Blasco, M., Madrid-Guijarro, A., & García-Pérez-de-Lema, D. (2016). Entrepreneurial skills and socio-cultural factors, *Education+ Training*, 58(7/8), 815-831.
- Schlesinger, T., Studer, F., & Nagel, S. (2016). The relationship between competencies acquired through Swiss academic sports science courses and the job requirements, *European Journal of Sport Science*, 16(1), 115-127.
- Scott, M. (2012). Cultural entrepreneurs, cultural entrepreneurship: Music Producers mobilising and converting Bourdieus alternative capitals, *Poetics*, 40(3), 237-255.
- Seraji, F. (2018). Promotion and development of entrepreneurship competencies in university students, *Iranian Journal of Engineering Education*, 20(78), 37-56. [Persian]
- Stoica, O., Roman, A., & Rusu, V. D. (2020). The Nexus between Entrepreneurship and Economic Growth: A Comparative Analysis on Groups of Countries, *Sustainability*, 12(1186), 1-19.
- Takawira, M. N. (2020). Relationship between entrepreneurship education and entrepreneurial goal intentions: psychological traits as mediators, *Journal of Innovation and Entrepreneurship*, 9(2), 1-20.
- Tican, C. (2019). Pre-Service Primary School and Pre-School Teachers' Perception of Individual Entrepreneurship and Opinions about Their Creative Thinking Tendency, *International Journal of Educational Methodology*, 5(4), 591-606.
- Urbano, D., Aparicio, S. (2016). Entrepreneurship capital types and economic growth: International evidence, *Technological forecasting and social change*, 102, 34-44.
- Yaghoubi Najafabadi, A. (2010). The need for entrepreneurship education in all levels of education, *the growth of school counselor education*, 20, 28-32. [Persian]
- Zuriyat, A. M., & Lana, Z. M. (2018). Development of entrepreneurial competenc of students through traning business English and information technologies, *Revista Espacios*, 39(20), 1-8.

